

opusdei.org

14 lutego - Mater Pulchrae Dilectionis

Zarys historii tekstu biblijnego
(Syr 24,18).

14-02-2024

W 2018 roku początek Wielkiego Postu był szczególny. Wielu chrześcijan było niepocieszonych, że Środa Popielcowa wypadła w Walentynki... W Opus Dei rozpacz była jeszcze większa, ponieważ 14 lutego nie tyle jest już kojarzony w Prałaturze przede wszystkim ze św. Walentym (jak to kojarzył jeszcze założyciel Opus Dei, św. Josemaría),

ale z dniem, w którym ten święty zobaczył w 1930 r., że do Opus Dei mogą należeć również kobiety oraz kilka lat później (1943 r.) znalazł rozwiązanie prawne do przynależenia księży do Opus Dei.

Z tej okazji, 14 lutego Stolica Święta dała Prałaturze możliwość świętowania tego wydarzenia w postaci własnego święta:

Najświętszej Maryi Panny, Matki Pięknej Miłości. Św. Josemaría miał wielkie nabożeństwo do tego wezwania do Matki Boga. Może to zobaczyć każdy nawiedzający jego grób znajdujący się pod ołtarzem w Kościele Prałackim w Rzymie: w przedsionku do tego kościoła znajduje się właśnie marmurowa figura Najświętszej Maryi Panny z podpisem **Mater Pulchrae Dilectionis**.

Istnieje również wiele innych przedstawień Najświętszej Maryi

Panny pod tym wezwaniem, jak np. na Uniwersytecie Nawarry czy na Uniwersytecie w Piurze (w Peru):

Jako czytanie przed ewangelią na to święto jest dobrany fragment Syr 24... I tu, skoro „nieszczęścia chodzą parami”, pojawia się kolejny problem: głównego wersetu, gdzie pojawia się tytułowe wezwanie „Jam matką pięknej miłości” nie ma w piątym, ostatnim na obecny czas, wydaniu Biblii Tysiąclecia. Możemy go spotkać w przypisach jako:

Syr 24,18: „Jam matka pięknej miłości i bogobojności, i poznania, i nadziei świętej. We mnie wszelka łaska drogi i prawdy, we mnie wszystka nadzieja żywota i cnoty”.

Zarówno wersja Wulgaty św. Hieronima, jak i wersja Neowulgaty podają w tym miejscu tekst:

24, 24: Ego mater pulchrae dilectionis
et timoris et agnitionis et sanctae
spei.

24, 25: In me gratia omnis viae et
veritatis, in me omnis spes vitae et
virtutis.

Numeracją nie musimy się obecnie
zajmować (to jest najmniejszy
problem). Nawet wersje polskie
potrafią różnić się od angielskich np.
w Pięcioksięgu, tak więc ten problem
odkładamy na bok.

Wersje polskie

Przypatrzmy się może trochę jak to
„drzewiej bywało” (może nawet
dosłownie, bo chodzi właśnie o
staropolskie wersje tłumaczenia
owego wersetu). Istnieje kilkanaście
wydań Pisma Świętego po polsku,
które podjęły się tłumaczenia Księgi
Syracha (zobaczmy 14;
prawdopodobnie wszystkie)[[1](#)]. Idąc

chronologicznie według dat
pierwszego wydania, możemy
podziwiać zabytki dawnej
polszczyzny:

1. Xięgi Jesusa Syna Syrachowego (1535 r.)[2]

Pełen tytuł to „Xięgi Jesusa Syna
Syrachowego Eklesiastycus
rzeczone ktore wssytkich cnot
nauke zamykaia wsobie”, tłum.
Piotr z Poznania, wyd.
Hieronim Wietor, Kraków 1541.

Ja mátká pięknego miłowánya
y boiázni y poznánia y świętey
nádzieie.

Wemnie wssetka łáská żywotá
⦿(⦿ alias drogi)

y prawdy: Wemnie wssetka

nádźieiá żywotá y cnoty.

2. Biblia Leopolity (1561 r.) [3]

[na marginesie: Ioan: 15.] Jam
matką piękney miłości y boiaźni
/ y uznánia / y świętey nádzieie.
Wemnie wsselka łáská żywotá y
prawdy: Wemnie wszelka
nádzieiá żywotá y cnoty.

3. Biblia Brzeska (1563 r.)[4]

20 Ja iesthem mátká piękney
miłości / bogoboyności /
poznánia / y nádzieie świętey.

21 Y dáię rzeczy wieczne
wszythkim społu działeczkom
moim ktorem to Bog roskazal.

4. Biblia nieświeska, inaczej: Biblia Szymona Budnego (1572 r.)[5]

20 Ja iestem matka piękney
miłości / bogoboyności /
poznania / y nadzieie świętey.

21 Y daie rzeczy wieczne
wszytkim społu dziateczkam
moim ktorem to Bog roskazał.

5. Biblia Wujka (1599 r.)[6]

24 Ja mátká piękney [ábo
dobréy, G.] miłości y
bogoboyności / y uznania y
nádzieie świętéy. 25 [G. Z
rozniaistych dobrodzieystw
ludzióm uczynionych] We mnie
wszelka łáská drogi y prawdy /
we mnie wszytká nádzieiá
żywotá y cnoty.

Wydanie tejże wersji z 1926 roku pod tytułem „Pismo Święte w tłumaczeniu ks. Jakóba [sic!] Wujka (...), Stary Testament, Tom Trzeci (...) Księgi (...) Mądrości Syracha w opracowaniu X. Prof. P. Stacha”, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań-Warszawa-Wilno-Lublin 1926-27 podaje:

24 Ja matką pięknej miłości i bogobojności,

i poznania, i nadziei świętej.

25 We mnie wszelka łaska drogi i prawdy,

we mnie wszystka nadzieja żywota i cnoty.

Z przypisem: „*Pięknej* w znaczeniu „dobrej”; cfr. Sap 7, 12; 8, 7. - *Poznania* Boga t.j. cnoty wiary. Wiersza 24 i 25 brak w tekście greckim”.

Jak później zobaczymy,
komentarz „Wiersza 24 i 25
brak w tekście greckim” nie do
końca jest właściwy.

6. Biblia Gdańska (1632 r.)

[7]

19 Jam matką miłości
prawdziwey / y bogobożności / y
znajomości / y świętey nadzieje.

20 Y dawam wieczne rzeczy
wszystkim działkom mojim / od
Bogá miánowanym.

7. Biblia Tysiąclecia (1965 r.)

Biblia Tysiąclecia została
wydana w pięciu kolejnych
wydaniach: w 1965, 1971, 1980,
1983 i w 1999 roku. Tutaj po raz
pierwszy mamy do czynienia z

problemem w przypadku naszego wersetu: od pierwszego wydania konsekwentnie *nie jest on umieszczany w tekście*, tylko w przypisach.

W pierwszym wydaniu z 1965 mamy przypis:

24,17 Włg dodaje: "Jam matka pięknej miłości i bogobojności, i poznania, i nadziei świętej. We mnie wszelka łaska drogi i prawdy, we mnie wszystka nadzieja żywota i cnoty".

Taką formę mamy aż do piątego wydania z 2002.

8. Biblia Poznańska (1975 r.)

Biblia Poznańska została dotychczas wydana w trzykrotnie. Kolejne wydania zamieszczają werset Syr 24, 18

w tekście, umieszczając go w nawiasach. Robi tak pierwsze wydanie z 1975 roku, drugie z 1984 oraz trzecie wydanie z 1998. Tłumaczą one na polski następująco[8]:

(Jam matką pięknej miłości i
bojaźni [Bożej],

wiedzy i świętej nadziei;

udzielam się wszystkim moim
synom,

którzy ustawicznie oddają Mu
cześć)^K.

Przypis ^K jest zdefiniowany przez wydawcę w *Wykazie skrótów* jako: „Krytyka tekstu; w tym miejscu TM [Tekst masorecki] jest krytycznie niepewny, stąd jego przekład jest jedynie prawdopodobny”. Jest zrozumiałe, że TM nie odnosi się do naszego wersetu,

gdyż akurat jego nie mamy
aktualnie w wersji hebrajskiej,
ale chodzi o szerzej
zdefiniowane *źródło*
tłumaczenia.

9. Interlinia – Vocatio (1993 r.)

W tej serii, Księga Mądrości
Syracha jest dostępna w tomie
„Księgi greckie”, Vocatio,
Warszawa 2008. Brak w niej
jednak wersetu 18.

10. Biblia Warszawsko-Praska (1997 r.)

Jest to tłumaczenie
przygotowane przez ks. bpa
Kazimierza Romaniuka.
Wydane przez Towarzystwo
Biblijne w Polsce, Warszawa

1997. W przypisie mamy: „24,18
Wiersz przekazany przez
nieliczne tylko rękopisy”.

11. Biblia Ekumeniczna (2001 r.)

Przetłumaczenia Księgi Syracha
podjął się Jerzy Betlejko z
Kościoła prawosławnego.
Wydanie całego Pisma Świętego
zostało zaprezentowane 17
marca 2018. Czytamy tam:

w przypisach:

«**18** Jestem matką pięknej
miłości i bojaźni, i wiedzy, i
świętej nadziei, dlatego też
ofiarowuję się wszystkim moim
dzieciom, zrodzona
przedwiecznie, jak słowa przez
Niego wypowiedziane» - ten
werset lub podobny, spotykany

jest jedynie w kilku
rękopisach.”

12. Biblia Paulistów (2008 r.)

[9]

Werset Syr 24,18 znajduje się w
tej wersji Pisma Świętego.

Brzmi on:

Ja jestem matką pięknej miłości,
bojaźni,

poznania i świętej nadziei.

Daję zaś istnienie wieczne
wszystkim moim dzieciom,

tym, które zostały nazwane
przez Niego.

Towarzyszy mu przypis k:
„Werset 18 występuje w
niektórych rękopisach” oraz
cytat, jak wygląda on w
tłumaczeniu Wulgaty.

13. Biblia pierwszego Kościoła (2016 r.)[10]

To wydanie, bazujące na pracach o. Remigiusza Popowskiego SDB zamieszcza werset 18 bez żadnych uwag ani przypisów:

„¹⁸Ja matką pięknej miłości i bojaźni, i poznania, i świętej nadziei.

Dawana jestem wszystkim moim dzieciom,

zawsze obecna dla wybranych przez Niego”[11].

Jest to to samo, co w polskim wydaniu Septuaginty[12] tegoż samego autora, choć w wersji tłumaczącej LXX tłumaczenie pojawia się w przypisie. Można więc dostrzec próbę wstawienia

na powrót wersetu Syr 24,18 mimo jego nieobecności w poprzednich wydaniach tego autora.

14. Biblia Jerozolimska (znana wersja francuska, po polsku; BT5 + komentarze z franc. na polski)

Mamy tutaj przypis: „24,17 W grec. 248 i w łac. dodane: «18 Jestem matką czystej miłości, bojaźni, poznania i godnej nadziei», a w grec. 248: «Dana jestem mym dzieciom na całą wieczność, tym, którzy zostali wybrani przez Niego». W łac. zamiast ostatniego zdania: «We mnie jest wszelka łaska drogi i prawdy, we mnie wszelka nadzieja życia i siły», co stanowi głosę o inspiracji

chrześcijańskiej, będącą aluzją
do J 14,6 i zakładającą
tożsamość Mądrości oraz
Chrystusa”.

Wersje greckie

Jak czytamy w Katolickim
Komentarzu Biblijnym[13],
„tłumaczenie greckie zachowało się
w dwóch różnych formach, zwanych
GI (występuje w kodeksach
uncjalnych A, B, C, S oraz
pochodnych od nich rękopisach
kursywą) oraz GII (w rękopisach
Orygenesowych i recenzji Lucjana)”.
Jest to uwaga szczególnie ważna jeśli
chodzi o nasz konkretny werset.
Występuje on bowiem w GII, nie
występuje jednak w GI. Podobnie,
nasz cały rozdział nie występuje z
powodu własności sporej ułomności
kodeksu Efrema w tymże kodeksie

(οznaczanym literą C)[14]. Spójrzmy na to po kolei.

1. Codex Alexandrinus (A, ok. 450 r.)

24,16 (...) καὶ οἱ κλάδοι μου
κλάδοι δόξης καὶ

χάριτος. 24,17 ἐγὼ ὡς ἄμπελος
ἐβλά

στησα χάριν,

καὶ τὰ ἄνθη μου καρπὸς δόξης

καὶ πλούτου.

24,19 προσέλθετε πρὸς με, οἱ
ἐπιθυμοῦν

τές μου, καὶ ἀπὸ τῶν γεννημά

των μου ἐμπλήσθητε·

Po uważniejszym wpatrzeniu się w tekst, możemy zauważyć brak wersetu 18.

2. Codex Vaticanus (B, ok. 350 r.)

24,16 (...) καὶ χάριτος.

24,17 ἐγὼ ὡς ἄμπελος
βλάστησασα χάριν,

καὶ τὰ ἄνθη μου καρπὸς δόξης
καὶ πλούτου.

24,19 προσέλθετε πρὸς με, οἱ
ἐπιθυ

μοῦντές μου,

καὶ ἀπὸ τῶν γεννημάτων μου
ἐμπλήσθητε·

Podobnie jak wcześniej,
zwróćmy uwagę na brak
wersetu 18.

3. Codex Sinaiticus (S, ok. 350 r.)

Części tego kodeksu, z różnych
przyczyn historycznych,
znajdują się aż w 4 różnych
miejscach: Londynie, Lipsku,
Petersburgu i na Synaju.
Interesujący nas fragment,
znajduje się w Londynie,
obejmując fragment Syr 23,22 –
24,22 (*folio: 171, scribe: A*)[15].

24,17 ἐγὼ ὡς ἄμπελος
ἐβλάστησα χάριν,

καὶ τὰ ἄνθη μου καρπὸς δόξης
καὶ πλούτου.

24,19 προσέλθετε πρὸς με,
πάντες

οἱ ἐπιθυμοῦντές μου,

Jak w przypadku kodeksów A i B, tutaj również brak tego wersetu.

4. Septuaginta (Rahlfs)

Wydanie krytyczne[16] tejże wersji nie podaje go w głównym tekście, ale w przypisach informuje, że niektóre rękopisy zawierają werset 18:

εγω μητηρ της αγαπησεως της
καλης, και φοβου και γνωσεως
και της οσιας ελπιδος, διδομαι
ουν πασι τοις τεκνοις μου,
αιιγενης τοις λεγομενοις υπ
αυτου uel sim. Pau.

5. Manuskrypt 248 (XIII w.)

Inna nomenklatura: Vatican Library, Vat. gr. 346 (na chwilę obecną nie zdigitalizowany; <https://digi.vatlib.it/mss/detail/Vat.gr.346>).

Wydanie krytyczne z początku XX wieku manuskryptu 248 (J.H.A. Hart, The Greek Text of Codex 248, Cambridge 1909) dokonuje następującej transkrypcji[17]:

Później komentuje o występujących wersjach naszego wersetu, jako przedłużenie wersetu 17 (zwracając uwagę na inny manuskrypt oznaczany numerem 70).

+ (a) *εγω μητηρ της αγαπησεως της καλης (αγαθης 70), και*

φοβου και γνωσεως
 (magnitudinis agnitionis) και της
 οσιας ελπιδος 70. 248 L: +(b)
 διδωμι δε συν (διδομαι ουν 70)
 πασι τοις τεκνοις μου αιγενεις
 τοις λεγομενοις υπ αυτου 70.
 248: + *in me gratia omnis viae et
 veritatis in me omnis spes vitae
 et virtutis* L: identifies Wisdom
 with the Spirit, L with Christ the
 Way the Truth and the Life –
 both explain her fruits cf Ga. v.
 22f: (b) is perhaps taken from
 an Hebrew source “and I give
 all my eternal fruits (σύντη =
 mark of acc.) to God’s elect”.

6. Manuskrypt 493 (dawniej: 70)[18]

Tutaj możemy przyjrzeć się
 jemu z bliska, gdzie między
 dwukropkami (:) znajduje się
 właśnie nasz werset 18.

Jest to wersja zdigitalizowana
manuskryptu 70 jest
udostępniona przez *Die
Bayerische Staatsbibliothek*
(BSB) w Monachium[19].

Jak widzieliśmy, w przypadku Księgi
Syracha, trudno mówić o jakimś
konkretnym oryginale hebrajskim i
jego późniejszym tłumaczeniu na
grecki[20].

Podsumowując jednak nasze
wyliczenia manuskryptów greckich,
moglibyśmy powiedzieć, że mógłby
on wyglądać tak jak w mss. 248:

ἐγὼ μήτηρ τῆς ἀγαπήσεως τῆς καλῆς
καὶ φόβου

καὶ γνώσεως καὶ τῆς οσίας ἐλπίδος,
δίδωμι δὲ σὺν πᾶσι τοῖς τέκνοις μου
ἀειγενεῖς τοῖς λεγομένοις ὑπ’ αὐτοῦ

A tłumacząc na hebrajski (bo nie
mamy tego fragmentu wśród

odnalezionych dotychczas
manuskryptów w tym języku)
mielibyśmy prawdopodobny
oryginał hebrajski (jeśli w ogóle
istniał w przypadku tego wersetu,
podaję za Bussino Severino)[21]

אֲנֹכִי אִם אֶהְיֶה יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאֶה

וַיֵּדַע וַיִּמְכָּר וַיִּקְדֹּשׁ

אִם כָּל צִאֲצָאִי נִתְּנָתִי

לְעוֹלָם בְּדַבָּרִי

Co robić? Grecki tekst naszego
wersetu jest w połowie podobny do
łacińskiego, w połowie różny. Długo
by było o tym mówić, ja jedynie
chciałbym dodać, że możemy spać
spokojnie.

KKK 119:

„Zadaniem egzegetów jest zgodna z
tymi zasadami praca na rzecz
pełniejszego zrozumienia i

objaśniania Pisma świętego, tak aby sąd Kościoła przygotowany niejako przez studium stawał się bardziej dojrzały. Albowiem wszystko to, co dotyczy wyjaśniania Pisma, podlega ostatecznie osądowi Kościoła, który od Boga otrzymał nakaz i posługę strzeżenia i objaśniania Bożego słowa” (por. Sobór Watykański II, konst. *Dei verbum*, 12).

Ego vero Evangelio non crederem, nisi me catholicae Ecclesiae commoveret auctoritas – Nie wierzyłbym Ewangelii, gdyby nie skłaniał mnie do tego autorytet Kościoła katolickiego (Św. Augustyn, *Contra epistulam Manichaei quam vocant fundamenti*, 5, 6: PL 42, 176)[22].

Autor: ks. Michał Twarkowski

Artykuł w wersji wykładu dostępny na TV Trwam.

[1] <https://bibliopolskie.pl/zztabele.php?typt=ksiegi>

[2] Skan wydania z 1541 dostępny na <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=2924>

[3] Skan dostępny na <https://polona.pl/item/biblia-to-iest-xiegi-starego-y-nowego-zakonu-na-polski-iezyk-z-pilnoscia-wedlug,MTE2MzMzMzOTU/649/#info:metadata>

[4] Skan (str. 542) dostępny na <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=275...>

[5] Skan dostępny na <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=4263>

[6] Skan wydania z 1599 r. dostępny na <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=966...>

[7]Skan dostępny na [https://
www.bibliagdanska.pl/biblia.php](https://www.bibliagdanska.pl/biblia.php)

[8]Trzecie wydanie: Stary Testament, Tom 2, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1992, dostępne jest również na <https://biblia.apologetyka.com>

[9]Tekst dostępny na [https://
www.slowokrola.pl/](https://www.slowokrola.pl/)

[10]„Biblia pierwszego Kościoła”, Vocatio, Warszawa 2017.

[11]Bez kropki (prawdopodobnie omyłkowo, następny werset zaczyna się wielką literą).

[12]Septuaginta, tłum. Remigiusz Popowski SDB, Vocatio, Warszawa 2017 (3).

[13]Katolicki Komentarz Biblijny, Vocatio, Warszawa 2001, [24, 5], 574.

[14]Poprzedni najbliższy fragment kończy się na Syr 22,19 a następny

zaczyna przy 27,19 (wg wydania krytycznego K. Tischendorfa).

[15][https://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?](https://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_43725_f171r)

[ref=add_ms_43725_f171r](https://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_43725_f171r) W

przypadku tego kodeksu, mamy bardzo pomocne narzędzie w postaci strony <https://www.codexsinaiticus.org>

[16]Septuagint, Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs Volumen II, Libri poetici et prophetici, Editio Octava, Stuttgart, (oryg. 8 wydanie).

[17]J.H.A. Hart, *The Greek Text of Codex 248*, Cambridge 1909, str. 33.

[18]Według obecnej numeracji: manuskrypt 493, BSB, gr. 551 (XV w.)

[19]https://daten.digital-sammlungen.de/bsb00077176/image_422

[20]Jean-Sébastien Rey, Jan Joosten (red.), *The Texts and Versions of the Book of Ben Sira: Transmission and Interpretation*, 255: „Thus, we do not speak of „the expanded text,” as Kearns did. Instead, a „plurality of origin[s]” is posited.”.

[21]Por. Bussino Severino, *The Greek Additions in the Book of Ben Sira*, GBP, Roma 2013, 373. 375.

[22]KKK 119, Pallotinum, 2 wyd. popr., Poznań 2009.